

פרשת שופטים

המושך פרק ט"ז

יח. שופטים ושופטים, תתן לה בבל שערך, אשר ה' אלוקיה נתן לה לשבטיה, ושפטו את העם משפט צדק: שופטים ושופטים, מה תפקידם של: השופטים

השופטים

בבל שערך, התורה מצווה כאן להושיב שופטים ושופטים "בכל שערך" ו"לשבטיך":

באר: "בכל שערך" _____ "לשבטיך" _____

שופטים ושופטים תתן לך בכל שערך אשר ה' אלוקיך נתן לך לשבטיך

רש"י מפרש כיצד צריך לסדר מילים אלו, מה הסדר _____

ושפטו את העם משפט צדק, מהו הציווי האמור כאן _____

ולמי זה נאמר _____

יט. לא תטה משפט, לא תכיר פנים, ולא תקח שחד, פי השחד יעור עיני חכמים, ויסלף דברי צדיקים:

לא תטה משפט, כתב רש"י שפירושו "כמשמעו", מה המשמעות _____

לא תכיר פנים, אחר שכבר הזהיר על "לא תטה משפט", מה מוסיף ב:

"לא תכיר פנים" _____

ומפני מה הזהיר על כך _____

"ולא תקח שחד" _____

כי השוחד יעור, פירוש, שע"י לקיחת שוחד נעשה כעיוור ואינו רואה את האמת, אפילו אם כוונתו לשפוט צדק

מדוע _____

ויסלף דברי צדיקים, האם הפירוש הוא, דברים של אנשים צדיקים, או דברים שהם צודקים _____

כ. צדק צדק תרדף, למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלוקיה נתן לך: (ס)

צדק צדק תרדף, מהו הציווי האמור כאן _____ ולמי זה נאמר _____

למען תחיה וירשת, פירש רש"י להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן, ע"י מה זוכים לזה _____

סיכום הדינים הכתובים בפרשת דיינים

הציווי שנצטוו	לשון הפסוק	איזה דין נאמר בזה
הממנים את הדיינים	שופטים ושופטים, תתן לה בבל שערך... לשבטיה	
	ושפטו את העם משפט צדק	
הדיינים	לא תטה משפט	
	לא תכיר פנים	
	ולא תקח שחד	רש"י
בעלי הדינים	צדק צדק תרדף	

המשך פרשת שופטים פרק ט"ז

כא. לא תטע לך אֶשְׁרָה (אילן של ע"ז) כָּל עֵץ. אֶצֶל מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ. אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָּךְ:

לא תטע לך אשרה, האם חייב על אשרה רק כאשר עובדה, או משעת נטיעתה _____

ומניין _____

לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אֱלֹהֶיךָ, כאן יש ציווי נוסף, לאסור נטיעה אע"פ שאינו לעבודה זרה

על איזה מקום נאמר איסור זה _____

ומה נאסר לעשות שם: 1. _____ 2. _____

הערה: אף שכתוב "לא תטע", מ"מ למדו מזה איסור גם בבונה בית, שכן מצינו לשון "נטיעה" על בנין בית, שנאמר "וַיִּטַע אֶהְלִי אֶפְדָּנו" (דניאל י"א מ"ה)

כב. וְלֹא תִקֵּים לָךְ מִצְבָּה. אֲשֶׁר שָׂנֵא ה' אֱלֹהֶיךָ: (ס)

ולא תקים לך מצבה, מה היא "מצבה" _____

האם הקמת מצבה, נאסרה רק לצורך עבודה זרה, או אפילו להקריב לשמים _____

אשר שנא, "מצבה" שנואה לפניו, ועל מה הוא ציווה להקריב _____

האם תמיד הייתה מצבה שנואה לפני ה' _____ מתי הייתה אהובה לו _____

ומדוע עכשיו היא שנואה לו _____

סכס, מה נאסר כאן לעשות: _____

לעבודה זרה, _____

בהר הבית 1. _____ 2. _____

ומה אסור לעשות אפילו בכדי להקריב לה' _____

פרק י"ז

א. לא תזבח לה' אֱלֹהֶיךָ שֹׁר וְשֵׂה, אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוֹם, כֹּל דְּבַר רָע. כִּי תֹעֲבַת ה' אֱלֹהֶיךָ הוּא: (ס)

לא תזבח וגו' כל דבר רע, אחד מפסולי הקרבן הוא "פיגול", והוא כשאמר באחת מד' עבודות דם (שחיטה, קבלה, הולכה וזריקה)

שיקריבו או יאכלו חוץ לזמנו או חוץ למקומו, איך דרשו מכאן אזהרה למפגל בקדשים _____

פרשת עובד עבודה זרה:

ב. כִּי יִמְצָא בְּקִרְבְּךָ בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ, אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָּךְ, אִישׁ אוֹ אִשָּׁה, אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת הָרַע בְּעֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ, לְעִבֹר בְּרִיתוֹ:

לעבור בריתו, איזו ברית _____

ג. וַיִּלְךָ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים, וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם, וַיִּשְׁמָשׂ אוֹ לַיָּרֵחַ אוֹ לְכָל צַבָּא הַשָּׁמַיִם. אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי:

אשר לא צויתי, מה ה' לא ציווה _____

הערה: זהו אחד מהדברים ששינו הזקנים כשתרגמו את התורה לתלמי המלך (מגילה ט' ע"ב), שהוסיפו תיבת "לעובדם", שלא יפרש "לא צויתי

שיהיו" (פי' שלא ציווה על בריאתם) ויאמר א"כ אלהות הן שעל כורחו נבראו (רש"י שם).

ד. וְהִגֵּד לָךְ וְשָׁמַעְתָּ, וְדַרְשָׁתָּ הִיטֵב, וְהִנֵּה אָמַת נְכוּן הַדָּבָר, נַעֲשֶׂתָה הַתּוֹעֲבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל:

נכון, האם "נכון" הוא מלשון אמת, או מלשון מכוון (שאינ סתירה בדבריהם) _____

המשך פרשת שופטים פרק י"ז

ה. והוצאת את האיש ההוא, או את האשה ההוא, אשר עשו את הדבר הרע הזה. אל שערך, את האיש או את האשה, וסקלתם באבנים ומתו:

ביאור תיבת "שעריך" הכתוב כאן

והיכן הוא נסקל	ומה הפירוש	איך תרגם	
			המתרגם
			רש"י

כיצד למדו בברייתא ש"אל שעריך", זה שער שעבד בו _____
 ו. על פי שנים עדים, או שלשה עדים יומת המת, לא יומת על פי עד אחד:
 שנים עדים או שלשה, הקשה רש"י "למה פירט לך בשלשה", מדוע זה מיותר _____
 וביאר שנכתב כדי להקיש שלשה לשניים, לענין מה הוקשו _____
 מה הנפק"מ בזה שהיא עדות אחת _____
 ז. יד העדים, תהיה בו בראשונה להמיתו, ויד כל העם באחרונה, ובערת הרע מקרבה: (פ)

פרשת זקן ממרא:

ח. פי יפלא ממה דבר למשפט, בין דם לדם, או בין דין לדין, או ובין נגע לנגע, דברי ריבת בשעריה, וקמת ועלית, אל המקום, אשר יבחר ה' אלוקיה בו:
 כי יפלא ממך דבר, מה הפירוש "יפלא" _____
 ומה הכוונה "כי יפלא ממך דבר" _____

הדבר אשר "יפלא ממך", ויש בו "דברי ריבות בשעריך"

מה הספק	הנושא	
	בין דם לדם	בין דם לדם
	בין דין לדין	בין דין לדין
	ובין נגע לנגע	ובין נגע לנגע

או שיש דברי ריבות בשעריך, מי הם החולקים _____
 ובמה הם חולקים _____
 וקמת ועלית לבית המקדש ששם לשכת הגזית, מדוע כתוב לשון עליה _____
 היוצא מהנ"ל: יש ספיקות שצריך לעלות ללשכת הגזית לשאול את הסנהדרין, ושני מיני ספיקות הם:
 א. "פי יפלא", דהיינו שחכמי העיר מסופקים מה הדין, ב. "דברי ריבת", דהיינו שהספק נולד בגלל שנחלקו בו חכמי העיר.

המשך פרשת שופטים פרק י"ז

ט. ובאת אל הכהנים הלויים, ואל השופט אשר יהיה בימים ההם, ודרשתי והגידו לי, את דבר המשפט:

הכהנים הלויים, מה הכוונה "הכהנים הלויים"

היות שמשבט לוי יוצאת הוראה לישראל, כמ"ש "יורו משפטך ליעקב" ולכן כינתה התורה את הסנהדרין "הכהנים הלויים".

ואל השופט אשר יהיה בימים ההם, מדוע הוצרך לכתוב "אשר יהיה בימים ההם", וכי תעלה על דעתך שילכו אצל דיין שאינו

בימיהם

י. ונשיתי. על פי הדבר אשר יגידו לי, מן המקום ההוא, אשר יבחר ה', ושמרת לעשות, ככל אשר יורה:

יא. על פי התורה אשר יורה, ועל המשפט אשר יאמרו לי תעשה. לא תסור, מן הדבר אשר יגידו לי, זמין ושמאל:

זמין ושמאל, התורה מצווה כאן שאף אם הדיינים פסקו דין שברור לך שהם טועים, בכל זאת חייב אתה לשמוע לדבריהם,

איזו דוגמא רש"י מביא לזה

יב. והאיש (אחד מחכמי העיר שבאו ללשכת הגזית) אשר יעשה בזדון, לבבתי שמע אל הכהן, העמד לשרת שם את ה' אלוקיך, או אל

השופט, ומת האיש ההוא. ובערת הרע מישראל:

יג. וכל העם ישמעו ויראו, ולא יזידון עוד: (ס)

וכל העם ישמעו, מה עושים כדי שכל העם ישמעו

פרשת מלך:

יד. פי תבא אל הארץ, אשר ה' אלוקיך נתן לך, וירשתה וישבתה בה, ואמרת, אשימה עלי מלך, ככל הגוים אשר סביבתי:

טו. שום תשים עליך מלך, אשר יבחר ה' אלוקיך בו, מקרב אחיך תשים עליך מלך, לא תוכל, לתת עליך איש נכרי, אשר לא אחיך הוא:

טז. רק לא ירבה לו סוסים, ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס, וה' אמר לכם, לא תספון, לשוב בדרך הזה עוד:

יז. ולא ירבה לו נשים, ולא יסור לבבו, וכסף וזהב, לא ירבה לו מאד:

הדברים שאסור למלך להרבות

מה טעם האיסור	ועד כמה מותר שיהיה לו	
		"רק לא ירבה לו סוסים"
	*	"ולא ירבה לו נשים"
דלא יתרומם לשיב לנחרא וימרוז בארעה שמא, שלא ירום לבו מאלו, וימרוז באלוקי השמים. (תלמוד ירושלמי)		"וכסף וזהב לא ירבה לו מאד"

* ומנין

המשך פרשת שופטים פרק י"ז

יח. וְהָיָה כְּשִׁבְתוֹ, עַל כֶּסֶף מְמַלְכָתוֹ, וְכָתַב לוֹ, אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר. מִלְּפָנֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם:
וְהָיָה כְּשִׁבְתוֹ, חֲכָמִים דָּרְשׁוּ מִכָּאן "שֵׁאֵם עֲשֵׂה כֵן, כִּדְאִי הוּא שְׁתַּתְּקִיִּים מִלְּכוֹתוֹ"

מה יעשה המלך שתתקיים מלכותו _____

את משנה התורה, "משנה" הוא מלשון שְׁנִיָּים, דהיינו שהמלך חייב לכתוב לעצמו שני ספרי תורה

מה הוא עושה עם הספר תורה: שעליו לכתוב כמו כל אחד מישראל _____

שעליו לכתוב מדין מלך _____

ואונקלוס תירגם "משנה תורה", "פתשגן אורייתא", והוא לשון שינון ודיבור

ולדבריו פירוש הפסוק כך: "וְכָתַב לוֹ, אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת (את הדברים של התורה) על סֵפֶר".

יט. וְהָיְתָה עִמּוֹ, וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּו, לְמַעַן יִלְמַד, לְיִרְאָה אֶת ה' אֱלֹהָיו, לְשִׁמּוֹר אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת, וְאֵת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשׂוֹתָם:

דברי התורה, כתב רש"י "כמשמעו", דהיינו כל המצוות הכתובות בתורה.

כ. לְכַלְתִּי רוּם לְכָבוֹ מֵאֲחֵיו, וְלְכַלְתִּי סוּר מִן הַמִּצְוָה יְמִין וּשְׂמֹאל, לְמַעַן יִרְאֶינִי יָמִים עַל מְמַלְכָתוֹ, הוּא וּבְנָיו בְּקִרְבֵּי יִשְׂרָאֵל: (ט)

ולכלתי סור מן המצוה, לעיל כבר כתוב "לשמור את כל דברי התורה הזאת"

ומאיזו מצוה נצטווה כאן, שלא לסור _____

למען יאריך ימים, ומה יהיה אם לא יקיים את מצות הנביא _____

כתב רש"י שכן מצינו בשאול שעבר על מצוה קלה שצוהו שמואל הנביא, ונענש על כך

איזו מצוה נצטווה על ידו _____ ובמה הוא עבר על דבריו _____

הוא ובניו, מה למדו מכאן חז"ל לדין קדימה במינוי מלך _____

פרק י"ח

מדיני הכהנים הלויים:

א. לֹא יִהְיֶה לְכֹהֲנֵי הַלְוִיִּם, כָּל שִׁבְטֵי לְוִי, חֶלֶק וְנַחֲלָה עִם יִשְׂרָאֵל, אֲשֵׁי ה' וְנַחֲלָתוֹ, יִאֲכָלוּ:

כל שבט לוי, "כל" הוא לשון ריבוי, את מי זה בא לרבות _____

סיכום הדברים מה "לא יהיה לכהנים הלויים", ומה הם כן מקבלים

פרש	פירוש רש"י	כתוב את לשון הפסוק	
	לְוִי		הדברים שאינם מקבלים
	לְוִי		
	אֵל קָדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ		הדברים שמקבלים
	אֵל קָדְשֵׁי הַזֶּבֶחַ		

המשך פרשת שופטים פרק י"ח

ב. וְנַחֲלָה לֹא יִהְיֶה לוֹ בְּקִרְבֵי אָחִיו, ה' הוּא נַחֲלָתוֹ, כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לוֹ: (ס)

לפי פשוטו פסוק זה הוא המשך הפסוק שלפניו, ובא לומר, אבל ונחלה גמורה לא יהיה לו בקרב אחיו, וחוזר על דבריו שבפסוק א'. ובספרי דרשו את הפסוק באופן אחר.

ביאור הפסוק לפי דרשת הספרי

לפי גירסת	מה לא יהיה לו	באר למה הכוונה
רש"י	"ונחלה לא יהיה לו"	
	"בקרב אחיו"	
רבנו קלונימוס	"ונחלה לא יהיה לו"	
	"בקרב אחיו"	

סיכום ביאור הפסוק לפי הספרי:

לפי גירסת רש"י בספרי, הפסוק בא לומר שלא יהיה ללוויים נחלה, הן בארץ ישראל, והן בארץ קניזי וקדמוני, שעתידין לירש לעתיד לבוא. ולגירסת רבנו קלונימוס, הפסוק לא איירי כלל בנחלה שלעתיד לבוא, ורק בא למעט שהלוויים אינם נוחלים כלל בארץ ישראל. כאשר דיבר לו, כתוב את לשון הפסוק, שה' דיבר לכהנים הלוויים:

ש"נחלה לא יהיה לו בקרב אחיו" _____ "ה' הוא נחלתו" _____

ג. וְזֶה יְהִי מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם, מֵאֵת זִכְחֵי הַזֶּבַח (בבהמת חולין). אִם שׂוֹר אִם שֶׂה, וְנָמְן לְכַהֵן הַזֶּרַע וְסֹלֶתָיִם וְהַקֹּבֶה:

מֵאֵת הָעָם, משפט הכהנים לקבל זרוע ולחיים וקיבה, הוא רק "מאת העם", ומי פטור מנתינה _____
 אִם שׂוֹר אִם שֶׂה, מאלו בעלי חיים אינו חייב לתת מתנות _____

הזרוע, היינו היד הימנית, האם זה החלק שמעל הברכיים או מתחתיו _____
 והלחיים, מה הוא נותן יחד עם זה _____

דורשי רשומות היו אומרים

שנאמר	מה עשה פינחס שכנגד זה זכו הכהנים	
		בזרוע
		בלחיים
	תחת שהרז את החוליות אל קבתם	בקיבה

ד. רֵאשִׁית דְּגַנְךָ תִּירְשֶׁה וְיִצְהַרְךָ, וְרֵאשִׁית גִּזְ צֹאנֶיךָ (הגזיה הראשונה), תִּתֵּן לוֹ:

רֵאשִׁית דגנך, מהו "ראשית דגנך" _____
 מה השיעור של תרומה גדולה: מן התורה _____
 מדרבנן: עין יפה _____ עין בינונית _____ עין רעה _____

כתוב את הפסוק שעליו סמכו רבותינו, שאין לפחות מאחד משישים _____
 ביאור האסמכתא: "חוקר" היינו כור שהוא 30 סאה, וה"איפה" 3 סאין הוא, נמצא ש"שישית האיפה" שהיא חצי סאה, הוא אחד משישים מן החומר.

המשך פרשת שופטים פרק י"ח

וראשית גז צאנך, האם הכוונה לפעם הראשונה שגוזז את צאנו, או לגיזה הראשונה שבכל שנה _____
 האם יש שיעור מן התורה לראשית הגז _____ ומה השיעור שנתנו בה רבותינו _____
 "צאנך", צאן הוא לשון רבים, ומוזה למדו שחייב רק כשיש לו הרבה צאן, כמה צאן חייבות בראשית הגז _____
 מה הילפותא לפי תנא קמא _____

ור' עקיבא למד מפסוק דידן, מכמה רחלות צריך ליתן ראשית הגז, _____
 כמה נלמד מ: "ראשית גז" _____ "צאנך" _____ "תתן לו" _____

ה. והטעם שזכה במתנות אלו, **כִּי בֹוּ בָחַר ה' אֱלֹהֶיךָ מִכָּל שְׁבֵטֵיהָ, לַעֲמֹד לְיִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם ה'.** הוא וּבְנָיו. כָּל הַיָּמִים: (ס)
 לַעֲמֹד לְיִשְׂרָאֵל. איזה דין מהלכות עבודה לומדים מזה _____

סיכום המתנות כהונה המוזכרים בפרשה, מה הכהן מקבל: _____
 מבהמת חולין _____
 מדגן תירוש ויצהר _____
 מִצֶּאֱן _____

ו. **וְכִי יבֵא הַלֵּוִי, מֵאֶחָד שְׁעָרֵיהָ מִכָּל יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר הוּא גֵר שָׂם, וְכֹא כָּל אֹתוֹ נִפְשׁוֹ, אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה':**
ז. וְיִשְׂרָאֵל, בְּשֵׁם ה' אֱלֹהָיו, כָּכֹל אֲחִיו הַלֵּוִים, הַעֲמִידִים שָׁם לִפְנֵי ה':
 וכי יבא הלוי, האם מדובר בלוי, או בכהן שהוא משבט לוי _____
 מה ההוכחה לזה _____

ובא בכל אות נפשו וגו' וישרת, ללמד שיש אופנים שהכהן מקריב אף במשמר שאינו שלו _____
 מהו האופן הראשון _____
 האופן השני הוא בשעת הרגל, אלו קרבנות הוא רשאי להקריב אז _____

ח. **חֶלֶק כְּחֶלֶק יֹאכְלוּ, לְבֶד מִמְכָּרָיו עַל הָאֲבוֹת:** (ס)

אופן חלוקת בשר ועורות הקרבנות ברגלים

אלו כהנים זוכים בהם	באלו קרבנות מדובר	
		"חלק כחלק יאכלו"
		"לבד ממכריו על האבות" (מה שמכרו האבות בימי דוד ושמואל)

סיכום המצוות בפרשת שופטים ע"פ ספר החינוך (מתחילת הפרשה, עד כאן)

מניין המצוה	מצות	המצוה	כתוב את לשון הפסוק
תצא	עשה	למנות שופטים ושוטרים	פרק ט"ז פסוק י"ח
תצב	לא תעשה	שלא לנטוע אילנות במקדש או אצל המזבח	שם פסוק כ"א
תצג	לא תעשה	שלא להקים מצבה	שם פסוק כ"ב
תצד	לא תעשה	שלא להקריב קרבן בעל מום עובר	פרק י"ז פסוק א'
תצה	עשה	לשמוע בקול בית דין בכל זמן	שם פסוק י'
תצו	לא תעשה	שלא לסור מדבריהם	שם י"א
תצז	עשה	למנות מלך מישראל	שם פסוק ט"ו
תצח	לא תעשה	שלא להקים עלינו מלך נכרי	שם
תצט	לא תעשה	שלא ירבה המלך סוסים	שם פסוק ט"ז
תק	לא תעשה	שלא לשכון בארץ מצרים לעולם	שם
תקא	לא תעשה	שלא ירבה לו המלך נשים	שם פסוק י"ז
תקב	לא תעשה	שלא ירבה לו המלך כסף וזהב	שם
תקג	עשה	שיכתוב המלך ספר תורה שני לעצמו	שם פסוק י"ח
תקד	לא תעשה	שלא ינחל שבט לוי בארץ ישראל	פרק י"ח פסוק א'
תקה	לא תעשה	שלא יקח שבט לוי חלק בבזה	שם
תקו	עשה	לתת זרוע ולחיים וקיבה לכהן	שם פסוק ג'
תקז	עשה	להפריש תרומה גדולה לכהן	שם פסוק ד'
תקח	עשה	לתת לכהן ראשית הגז	שם
תקט	עשה	שתהיינה המשמרות שוות ברגלים	"וכי יבא הלוי מאחד שערך מכל ישראל וזו, וזא כל אית נפשו. ושרת בשם ה' אלהיו כל אחיו הלוי העומדים שם, חלק כחלק יאכלו." שם פסוקים ו'- ח'

המשך פרשת שופטים פרק י"ח

שלא לעשות כמעשי הגויים:

ט. כי אתה בא אל הארץ, אשר ה' אלקיך נתן לך, לא תלמד לעשות, כתועבת הגוים ההם: לא תלמד לעשות, כתב רש"י שרק ללמוד כדי לעשות נאסר, אבל אתה לומד להבין ולהורות,

מה הכוונה: "להבין" _____
 "להורות" _____

י. לא ימצא בך, מעביר בנו ובתו באש, קסם קסמים, מעוון ומנחש ומכשף: יא. וחבר חבר, ושאל אוב וידעני, ודרש אל המתים:

סיכום "תועבות הגויים" שנאסרו בפרשה זו

באר	מה לשון הפסוק	
		א.
		ב.
לר"ע:		ג.
לחכמים:		
		ד.
		ה.
		ו.
		ז.
		ח.
		ט.

יב. כי תועבת ה' פל עשה אלה, ובגלל התועבת האלה, ה' אלקיך מוריש אותם מפניך:

כל עשה אלה, אם עשה מהמעשים הנ"ל, מתי נחשב "תועבת ה'":

אילו היה כתוב "עושה כל אלה" _____

ועתה שכתוב "כל עושה אלה" _____

יג. תמים תהיה עם ה' אלקיך:

תמים תהיה עם ה' אלקיך, לעיל כתוב שהגויים מבקשים לדעת העתידות ע"י הכשפים, וכאן הוזהרנו שלא לעשות כן, אלא

לצפות רק לה' יתברך שהוא לבדו עושה הכל, ויקבל כל מה שיבוא עליו

ולקמה יזכה מי שיהיה כן _____

ולפי"ז, כאילו כתוב בפסוק "תמים תהיה עם ה' אלקיך, (ואז) תהיה עם ה' אלקיך.

וז"ל הרמב"ן: וטעם "תמים תהיה עם ה' אלקיך". שנייחד לבבנו אליו לבדו, ונאמין שהוא לבדו עושה כל, והוא היודע אמיתת כל עתיד, וממנו לבדו נדרוש העתידות, מנביאי או מאנשי חסידיו, רצונו לומר אורים ותומים, ולא נדרוש מהוברי שמים ולא מזולתם, ולא נבטח שיבואו דבריהם על כל פנים. אבל אם נשמע דבר מהם, נאמר הכל בידי שמים, כי הוא אלקי האלקים, עליון על הכל, היכול בכל, מְשַׁנָּה מערכות הכוכבים והמזלות כרצונו, "מִפְּרֵי אֹתוֹת בְּיָדָיו וְקִסְמֵים יְהוֹלִיל" (ישעיה מד כה), ונאמין שכל הבאות תהיינה כפי התקרב האדם לעבודתו.

המשך פרשת שופטים פרק י"ח

מדיני הנביא:

יד. פי הגוים האלה, אשר אתה יורש אותם, אל מעננים ואל קסמים ישמעו, ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך:

לא כן נתן לך ה' אלקיך, מה הדבר שה' לא נתן לבני ישראל _____

שהרי ה' נתן לעם ישראל דרכים אחרים בכדי לדעת מה לעשות, מה הם _____

טו. נביא מקרבך מאחיה פמני, יקים לך ה' אלקיך, אליו תשמעו:

מקרבך מאחיה כמוני, במה יהיה הנביא כמו משה רבינו _____

האם רק הנביא שיבוא אחרי משה יהיה כמותו, או כל הנביאים _____

טז. ככל אשר שאלת מעם ה' אלקיך בהרב, ביום הקהל לאמר, לא אסף לשמע את קול ה' אלקי, ואת האש הגדלה הזאת, לא

אראה עוד ולא אמות:

יז. ויאמר ה' אלי, היטיבו אשר דברו:

יח. נביא אקים להם, מקרב אחיהם כמוהו, ונתתי דברי בפיו, ודבר אליהם את כל אשר אצונו:

סיכום פסוקים ט"ו - י"ח, הקב"ה הבטיח לבני ישראל שיתן להם נביא, כפי שביקשו בשעת קבלת התורה:

○ איך התורה מכנה כאן את: "הר סיני" _____ "מעמד קבלת התורה" _____

○ מדוע לא רצו לשמוע מפי הגבורה _____

○ איך ביקשו לשמוע את שאר הדברות (לעיל ה' כ"ד) _____

○ היכן כתוב שבקשתם הייתה ראויה (כתוב את לשון הפסוק) _____

○ ומה הבטיח להם ה' _____

יט. והיה האיש, אשר לא ישמע אל דברי, אשר ידבר בשמי, אנכי אדרש מעמו:

"אנכי אדרוש מעמו", באיזה עונש ייענש (רש"י לקמן פסוק כ') _____

כ. אף הנביא, אשר יזיד לדבר דבר בשמי, את אשר לא צויתיו לדבר, ואשר ידבר בשם אלהים אחרים, ומת הנביא ההוא:

אשר לא צויתיו לדבר, האם הכוונה שה' לא ציווה כלל, או שלא ציווה את הנביא הזה _____

ואשר ידבר בשם אלהים אחרים, האם מדובר שניבא שלא כהלכה, או גם כשכיון את ההלכה _____

ומת הנביא ההוא, באיזו מיתה ממיתים אותם _____

סיכום האיסורים שנאמרו בפרשת הנביא ועונשם

היכן הוזכר עונשם כתוב את לשון הפסוק	היכן הוזכר איסור זה כתוב את לשון הפסוק	
		המתנבא מה שלא שמע
		המתנבא מה שלא נאמר לו ונאמר לחבירו
		המתנבא בשם עבודה זרה
	"אשר לא ישמע אל דברי" ודרש חס"ל אשר לא ישמע	הכובש את נבואתו
		העובר על דברי נביא
	"והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי" ונכלל בזה עז הנביא וז' 1731	נביא העובר על דברי עצמו

המשך פרשת שופטים פרק י"ח

כא. וְכִי תֹאמַר בְּלִבְכֶם, אֵיכָה נִדְעֶה אֶת הַדְּבָר, אֲשֶׁר לֹא דִבְרוּ ה' וְאֵיךְ נוֹכַח לִקְיִים הַצִּיּוּי "וּמַת הַנְּבִיא הַהוּא":

כב. התשובה לזה: אֲשֶׁר יְדַבֵּר הַנְּבִיא בְּשֵׁם ה', וְלֹא יִהְיֶה הַדְּבָר וְלֹא יָבֹוא, הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר לֹא דִבְרוּ ה', בְּזִדּוֹן דְּבָרוֹ הַנְּבִיא, לֹא תִגּוֹר מִמֶּנּוּ: (ס)

וכי תאמר בלבבך, מזה שלא כתוב "ואם תאמר", משמע שעתידיים הם לומר "איכה נדע את הדבר אשר לא דברו ה'", וזה יהיה כאשר חנניה בן עוזר יתנבא, וירמיהו עומד וצווח כנגדו

מה התנבא חנניה בן עוזר _____

ומה ירמיה הנביא עומד וצווח _____

אשר ידבר הנביא, איזו נבואה הוא יאמר _____

וכיצד יתברר ששקר בפיו _____

ומה יעשו כשיתברר כך _____

האפשרות לברר ע"י ש"לא יהיה הדבר ולא יבוא", שייך רק במתנבא על העתידות

כשבא נביא ואמר "עשו כך וכך ומפי הקב"ה אני אומר" והוא נגד מה שכתוב בתורה, האם שומעין לו _____

ולאיזה נביא כן שומעים _____ כגון באיזה מקרה _____

האם שומעים לנביא שאומר לעבור על דברי תורה

ומניין	כשעוקר לצורך שעה, לגדור את הפרצה	ומניין	כשבא לעקור מצוה לגמרי	
(פרק יח טו)				אם הוא מוחזק לצדיק גמור
(לעיל יג, ד)		(לעיל יג, ד)		אם אינו מוחזק

לא תגור ממנו, תיבת "תגור" ניתן לפרשו בב' אופנים, א' מלשון כינוס (כמו "אוגר בקיץ"), ב' מלשון פחד (כמו "ויגר מואב")

רש"י הלך בפירושו בשני האופנים, כיצד מתפרש הפסוק:

בלשון "כינוס" _____

בלשון "פחד" _____

ופירוש הפסוק, אל תכניס את הדברים שיש לך לומר עליו, ותמנע עצמך מללמד חובה, אלא אמור הכל, ולא תירא שמא אתה ממית נביא אמת ותענש על כך.

פרק י"ט

פרשת ערי מקלט:

א. כִּי יִכְרִית ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת הַגּוֹזִים, אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ אֶת אֲרָצְךָ, וִירְשָׁתָם, וַיִּשְׁכַּתְּ בְּעָרֵיהֶם וּבְכַתְיֵיהֶם:

ב. אוֹ שְׁלוֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ, בְּתוֹךְ אֲרָצְךָ, אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ, בְּנוֹסֶף לְשֵׁלֶשׁ שֶׁהַבְּדִיל מִשָּׁה, בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן:

ג. תִּכְיֶין לָךְ אֶת הַדֶּרֶךְ עֹבֵר הַהוֹרְגִים בְּשׁוֹגֵג, וַיִּשְׁלַחְתָּ אֶת גְּבוּל אֲרָצְךָ, אֲשֶׁר יִנְחַלְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ, וְהָיָה לָנוֹס שָׁמָּה כָּל רֹצֵחַ:

תכין לך הדרך, כיצד _____

ושלשת את גבול ארצך, לכמה חלקים מחלקים את הארץ _____

מפת ערי המקלט שבארץ ישראל

צד צפון	עיר מקלט	עיר מקלט	עיר מקלט	עיר מקלט	עיר מקלט	עיר מקלט	צד דרום
	קדש		שכם				

פירוש, שמחלקים את רחבה של א"י (מדרום לצפון), לד' חלקים שווים, ובין כל חלק וחלק, יהיה עיר מקלט, ועל ידי זה יש בין הערים מרחק שווה.

המשך פרשת שופטים פרק י"ט

ד. וְזֶה דְבַר הַרְצָח אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה וְחִי, אֲשֶׁר יָבֵה אֶת רַעְיוֹ בְּכַלֵּי דַעַת, וְהוּא לֹא שׂנֵא לוֹ מִתְמוֹל שְׁלֹשִׁים:

ה. וְאֲשֶׁר יָבֵא אֶת (עם) רַעְיוֹ בַּיַּעַר לְחֹטֵב עֵצִים, וְנִדְחָה יָדוֹ הָאוֹחוֹת בַּגֶּרֶן כְּשֶׁבֵא לְכַרֵּת הָעֵץ, וְנִשְׁלַח הַבְּרוֹזַל מִן הָעֵץ, וּמִצָּא אֶת רַעְיוֹ וְמָת, הוּא יָנוּס אֶל אַחַת הָעָרִים הָאֵלֶּה, וְחִי:

וּנְדַחָה יָדוֹ בַּגֶּרֶן, מִתִּי "נִדְחָה יָדוֹ בַּגֶּרֶן"

וְנִשְׁלַח הַבְּרוֹזַל מִן הָעֵץ, כְּתַב רַש"י שֶׁרְבוּתֵינוּ נִחְלַקוּ בְּבִיאֹר הַפְּסוּק:

יש אומרים, שהברזל נפל מהעץ (קת הגרון) אליו הוא מחובר, וי"א שהברזל הפיל חתיכה מהעץ המתבקע.

סיכום המחלוקת של רבותינו בביאור הפסוק

מה הדין, ומדוע	ממה הוא נהרג	האם "מן העץ" הכוונה לידית, או לעץ המתבקע	האם "ונשל" פירושו נפל, או הפיל	
כשנהרג מן העץ המתבקע אינן זאלה, דהוי כא אאנס				לדעה א'
כשנהרג מן הברזל אינן זאלה, דהוי קחז לאסיף				לדעה ב'

ו. פֶּן (שמא) יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם אַחֲרַי הַרְצָח לַהֲרוּגוֹ, כִּי יַחַס לְכַבּוֹ, וְהִשְׁיִגוּ, כִּי יִרְבֶּה הַדֶּרֶךְ וְהִכְהוּ נַפְשׁוֹ, וְלוֹ אֵין מִשְׁפָּט מוֹת, כִּי לֹא שׂנֵא הוּא לוֹ מִתְמוֹל שְׁלֹשִׁים:

פֶּן יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם, לְמַה בֵּא הַפְּסוּק לַתֵּת טַעַם _____

ז. עַל כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶה לְאֹמֵר, שְׁלֹשׁ עָרִים תִּבְדְּוֹל לָךְ:

ח. וְאִם (וכאשר) יִרְחִיב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ, פֶּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם, וְנָתַן לָךְ אֶת כָּל הָאָרֶץ, אֲשֶׁר דִּבֶּר לְאַבְרָהָם:

ט. וְהִבְטַחָה זֶה תַּתְקִיִּים כִּי (כאשר) תִּשְׁמֹר אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הַזֹּאת לְעִשְׂתָּהּ, אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ, וְלִלְכֹת בְּדַרְכָּיו כָּל הַיָּמִים, וְיִסְפַּתְּ לָךְ אִז עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים, עַל הַשְּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה:

וְאִם יִרְחִיב, כֹּאשֶׁר נִשְׁבַּע, אֱלוֹ אַרְצוֹת נוֹסְפוֹת, נִשְׁבַּע ה' שִׁיתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל _____

וְיִסְפַּת לָךְ עוֹד שְׁלֹשׁ, כִּמְהָ עָרֵי מִקְלַט יִהְיוּ בְּסֶךְ הַכֹּל _____

וְהִיכֵן א. _____ ב. _____ ג. _____

י. וְלֹא יִשְׁפָּךְ עַיִ גּוֹאֵל הַדָּם, דָּם נָקִי שֶׁל הַרוֹצֵחַ כְּשׁוֹגֵג, בְּקֶרֶב אֶרֶץ, אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה, וְהָיָה עֲלֶיךָ דְּמִים, אִם לֹא תַעֲשֶׂה עָרֵי מִקְלַט כְּרֹאוּי: (פ)

דין רוצח במזיד:

יא. וְכִי יִהְיֶה אִישׁ שֵׁנֵא לְרַעְיוֹ, וְאַרְבֵּ לֹא וְקָם עָלָיו, וְהִכְהוּ נַפְשׁוֹ, וְמָת, וְנָס אֶל אַחַת הָעָרִים הָאֵלֶּה:

יב. וְשָׁלְחוּ וְקָנִי עִירוֹ, וְלָקְחוּ אֹתוֹ מִשָּׁם, וְנָתַנוּ אֹתוֹ בְּיַד גֹּאֵל הַדָּם, וְמָת:

יג. לֹא תַחֹס עֵינְךָ עָלָיו, וּבְעַרְתָּ דָם הַנָּקִי מִיִּשְׂרָאֵל, וְטוֹב לָךְ: (ס)

וְכִי יִהְיֶה אִישׁ שׁוֹנֵא לְרַעְיוֹ, מִדּוּעַ הוֹזְכְּרָה שְׁנֵאת הַרוֹצֵחַ _____

וְמָה לְמַדּוֹ מִזֶּה _____

עַל אִיזָה לֹאוֹ עִבַר הַרוֹצֵחַ בְּתַחֲלִילָה _____ וְלִמָּה הוּא בֵּא עַי"ז בְּסוּפוֹ _____

לֹא תַחֹס עֵינְךָ עָלָיו, מִדּוּעַ הֵינּוּ חוֹשְׁבִים שִׁישׁ לַחֹס עַל הַרוֹצֵחַ וְלֹא לַהֲרוּגוֹ _____

המשך פרשת שופטים פרק י"ט

יד. לא תסיג גבול רעה, אשר גבלו ראשונים. פנחלתה אשר תנחל, בארץ אשר ה' אלקיך נתן לך לרשתה: (ס)

לא תסיג גבול, "תסיג" הוא מלשון "נסוגו אחור", דהיינו שמחזיר דבר לאחוריו

את מה הוא מחזיר לאחור _____

מאיזו סיבה הוא עושה זאת _____

סיכום על אלו לאזין עובר "המסיג גבול"

מנלן	כשהסיג בחוץ לארץ	כשהסיג בארץ ישראל	האם עובר על
לאו דילא תגזלו, סאלל את כל אופני הגזלות את כל האקומות			"לא תגזול"
			"לא תסיג"

טו. לא יקום עד אחד באיש. לכל עון ולכל חטאת, בכל חטא אשר יחטא, על פי שני עדים או על פי שלשה עדים, יקום דבר:

עד אחד, מה לומדים מזה שהתורה הוסיפה תיבת "אחד" _____

לכל עוון ולכל חטאת, מה עד אחד אינו יכול לחייב 1. _____ 2. _____

ומה הוא כן יכול לחייב _____

דוגמא למקרה שעד אחד מחייב שבועה:

מה טוען התובע _____ ומה משיב הנתבע _____ ומה מעיד העד _____

על פי שני עדים, מזה לומדים, שכדי שתתקיים עדותם, צריכים ב"ד לשמוע העדות מפייהם דווקא

ואלו אופנים נתמעטו: א. _____ ב. _____

פרשת עדים זוממים:

טז. פי יקום עד חָמָס (עד שקר) באיש, לענות בו סרה:

לענות בו סרה, רש"י מפרש "סרה" שהעידו "דבר שאינו"

מה הוסר, העד או העדות _____

כיצד הוסר על ידי העדים המזוימים _____

יז. ועמדו שני האנשים, וגם האנשים אשר להם הריב לפני ה', לפני הכהנים והשפטים, אשר יהיו בימים ההם:

ועמדו שני האנשים, לאלו אנשים הכוונה _____

מה לומדים ממה שכתוב: "ועמדו" _____ "האנשים" _____

אשר להם הריב, מי עוד צריכים לעמוד בשעת הדין _____

לפני ה', מה עליהם לדמות בעצמם כשעומדים לפני הדיינים _____

היכן מצינו בפסוק שה' שופט יחד עם הדיינים _____

אשר יהיו בימים ההם, מדוע כתוב זאת, וכי תעלה על דעתך שילך אדם לשופט שאינו בימיו _____

יח. ודרשו השפטים היטב, והנה עד שקר העד, שקר ענה באחיו:

ודרשו השופטים היטב, ע"פ מי דורשים ב"ד אם העדים העידו שקר _____

ואיך דורשים אותם _____

והנה עד שקר, האם מדובר שהזימו רק אחד מהעדים או שהזימו את שניהם _____

ומכאן למדו ש"אין העדים נעשין זוממין, עד שזומו כולם", אבל אם הזומו מקצתן, אף שהעדות בטלה, אינם נענשים.

המשך פרשת שופטים פרק י"ט

יט. וַעֲשִׂיתֶם לוֹ, כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאַחִיו. וּבְעֶרְתָּ הָרַע מִקִּרְבְּךָ:

כאשר זמם, האם דין זה של עדים זוממים, הוא גם אם בי"ד כבר הרגו את הנידון ע"פ עדותם ומניין _____

לעשות לאחיו, ממה שכתוב "לאחיו" דרשו חז"ל 'ולא לאחותו'

אם העידו על אשה שהרגה את הנפש, או שחיללה את השבת, האם נהרגין במיתתה או לא _____

באיזה אופן אין נהרגין במיתתה אלא במיתה אחרת _____

ובאיזו מיתה הם נהרגין _____

כ. וְהַנְּשָׂאִים יִשְׁמְעוּ וְיִרְאוּ, וְלֹא יִסְפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד, כְּדָבָר הָרַע הַזֶּה, כְּקִרְבְּךָ:

ישמעו ויראו, מה מוטל על בית דין לעשות כדי ש"הנשארים ישמעו" _____

כא. וְלֹא תַחֲסֹם עֵינֶיךָ עַל הַעֲדִים זוֹמְמִים, אֲלֵא תַעֲנִישֶׁם נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ, עֵינַי בְּעֵינָיו, שֵׁן בְּשֵׁנוֹ, יָד בְּיָד, רֶגֶל בְּרֶגֶל: (ס)

עין בעין וגו', עדים זוממים שהעידו על אדם שחבל בחבירו, במה מענישים אותם _____

פרק כ'

סדר היציאה למלחמת הרשות:

א. כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ, וְרֵאִיתָ סוֹס וְרֶכֶב, עִם רֶב מִמֶּךָ, לֹא תִירָא מֵהֶם, כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ, הַמַּעֲלֶךְ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

כי תצא למלחמה, מדוע נסמכה פרשה זו לפרשת עדים זוממין:

לפי פירוש א' _____

לפי פירוש ב' _____

על אויבך, באיזה אופן יש להתייחס לאלו שאנו נלחמים כנגדם _____

ומה אל תעשה _____

ומדוע _____

סוס ורכב, מדוע כתוב בלשון יחיד _____

עם רב ממך, מדוע הוסיף תיבת "ממך" _____

ב. וְהָיָה, כְּקִרְבְּכֶם אֶל הַמִּלְחָמָה, וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן וְדַבֵּר אֶל הָעָם:

כקרבכם אל המלחמה, היכן היה הכהן מדבר אל העם _____

ונגש הכהן, איזה כהן _____ ואיך הוא נקרא _____

ודבר אל העם, באיזו שפה הוא מדבר _____

ג. וְאָמַר אֲלֵהֶם, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, אַתֶּם קְרִבִּים הַיּוֹם לְמִלְחָמָה עַל אֹיְבֵיכֶם, אֵל יִרְדֶּה לְבַבְכֶם, אֵל תִּירָאוּ, וְאֵל תַּחְפְּזוּ, וְאֵל תַּעֲרֹצוּ מִפְּנֵיהֶם:

שמע ישראל, מה הוא רומז להם בתיבות אלו _____

על אויביכם, בא לומר שתדעו שאינכם יוצאים למלחמה באחיכם, אלא באויבים שאם תפלו בידם אינם מרחמים עליכם _____

ולפיכך מה עליכם לעשות _____

"אל ירך לבבכם, אל תיראו, ואל תחפזו, ואל תערצו מפניהם"

מה היו מלכי אומות העולם עושים במלחמה	מה כתוב כנגד זה (כתוב לשון הפסוק)
א.	
ב.	
ג.	
ד.	

המשך פרשת שופטים פרק כ'

ד. כי ה' אלקיכם, ההלך עמכם, להלחם לכם עם אויביכם, להושיע אתכם:

כי ה' אלקיכם וגו', שאינכם כמו הגוים הבוטחים בבשר ודם, ולכן הם נופלים, אלא במי אתם בוטחים
ההולך עמכם, ע"י מה הוא הולך עמהם.

ה. ודברו השטרים אל העם לאמר, מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, ילך וישב לביתו, פן ימות במלחמה, ואיש אחר יחננו:
ולא חנכו, מה הוא לשון "חינוך"

באר מה הכוונה

ואיש אחר יחננו, כתב רש"י "ודבר של עגמת נפש הוא זה"

מה העגמת נפש שיש בזה

דהיינו, דהעגמת נפש יגרום שימות במלחמה, דמחמת חלישות דעתו שמא אחר יקח את שלו, איתרע ליה מזליה, ועי"ז ימות (ע"פ גור אריה).

ו. ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו, ילך וישב לביתו, פן ימות במלחמה, ואיש אחר יחללנו:

ולא חללו, גם בזה יש עגמת נפש, שעבד וטרח בכרם, והמתין ג' שנות ערלה, ולא זכה ליהנות מפירותיו, ואיש אחר יהנה ממנו.

מה הפירוש "ולא חללו"

היכן צריך לאכול את הפירות של שנה רביעית

ומה יעשה אם אינו יכול להעלותם שם

ז. ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה (נשאה), ילך וישב לביתו, פן ימות במלחמה, ואיש אחר יקחנה:

פן ימות במלחמה, "פן" הוא לשון שמא, וכאן נכלל גם אזהרה, שאם לא יעשה כפי שנצטוו ימות במלחמה

מהו הציווי

ח. ויספו השטרים לדבר אל העם, ואמרו מי האיש הירא ורך הלבב, ילך וישב לביתו, ולא ימס את לבב אחיו כלבבו:

ויספו השטרים, ביאור למה נאמר כאן "ויספו"

מי משמיע	מי מדבר	לשון הפסוקים
		שמע ישראל, אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם, אל ירך לבבכם, אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם. כי ה' אלקיכם, ההולך עמכם להלחם לכם עם אויביכם, להושיע אתכם.
		מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, ילך וישב לביתו וגו'. ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו, ילך וישב לביתו וגו'. ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה, ילך וישב לביתו וגו'.
		מי האיש הירא ורך הלבב, ילך וישב לביתו, ולא ימס את לבב אחיו כלבבו.

הירא ורך הלבב, ממה הוא מפחד:

לפי רבי עקיבא*

לפי ר' יוסי הגלילי

לריה"ג שרק החוטא ימות במלחמה, מדוע ציוותה התורה לחזור על בית כרם ואשה

*בקשרי המלחמה. פירוש כשמתקשרים לעמוד צפופים, שלא יפרידום אויבים (רש"י סוטה מד, א ד"ה בקשרי).

המשך פרשת שופטים פרק כ'

ט. והיה ככלת השטרים לדבר אל העם, ופקדו שרי צבאות בראש העם: (ט)

שרי צבאות, כתב רש"י "שמעמידין זקפין מלפניהם ומאחריהם"

מה היו הזקפין עושים למי שרוצה לחזור

על שם מה הם קרויים 'זקפין' _____

באלו דברים היו מחזקים את הנופלים _____

י. כי תקרב אל עיר, להלחם עליה, וקראת אליה לשלום:

כי תקרב אל עיר וגו' וקראת אליה לשלום, האם החיוב לקרוא לשלום היא במלחמת מצוה (בעמלק ושבעה עממים), או במלחמת הרשות (עם שאר האומות כדי להרחיב גבול ישראל), _____

יא. והיה אם שלום תענה, ופתחה לה, והיה כל העם הנמצא בה, יהיו לה למס, ועבדוה:

כל העם הנמצא בה, אלו אנשים נתרבו מתיבת "כל" _____

ולגבי איזה דין נתרבו _____

יהיו לה למס ועבדו, אם הגוים מקבלים עליהם שני דברים אלו, מותר להחיותם

באר מה זה: "למס" _____ "עבדו" _____

יב. ואם לא תשלם עמך, ועשתה עמך מלחמה, וצרת עליה:

ואם לא תשלם עמך, ועשתה עמך מלחמה, האם אפשר להניחם ולא לעשות עמם מלחמה _____

ומה יקרה להם אם תניחנה ותלך _____

ולפי זה, פירוש הפסוק כך הוא: "ואם לא תשלם עמך", תדע ש"ועשתה עמך מלחמה", ולכן "וצרת עליה".

וצרת עליה, "וצרת" הוא גם לשון צרה, מה מותר לעשות להם _____

יג. ונתנה ה' אלוקיה בידך, והפית את כל זכורה, לפי חרב:

ונתנה ה' אלוקיה בידך, לפי פשוטו של מקרא, הפסוק בא לומר שכאשר יתנם ה' בידך, עליך להכותם

אך יש במשמעות הדברים גם לשון הבטחה שיתנם ה' בידך, כיצד יזכו להבטחה זו _____

יד. רק הנשים והטף והבהמה, וכל אשר יהיה בעיר, כל שאלה תבז לה, ואכלת את שלל איביה, אשר נתן ה' אלוקיה לך:

והטף, אחר שהותרו להחיות את כל הנשים, איזה טף התיר כאן הכתוב להחיות _____

א"כ מה אני מקיים "והכית את כל זכורה לפי חרב" _____

טו. בן תעשה לכל הערים הרחוקות ממך מאד, אשר לא מערי הגוים האלה הנה:

טז. רק, מערי העמים האלה (שבעה עממים), אשר ה' אלוקיה נתן לך נחלה, לא תחיה כל נשמה:

יז. כי החרם פחרימם, 1. החתי, 2. והאמרי, 3. הכנעני, 4. והפריזי, 5. החזי, 6. והיבוסי, פאשר צוה ה' אלוקיה:

כאשר צוה, רש"י כתב שזה בא "לרבות את הגרגשי", לגבי איזה דין נתרבו _____

והטעם שהתורה לא ציוותה בפירוש להחרימם, הוא משום שגלוי לפני הקב"ה שעתידין להתפנות מרצונם מארץ ישראל, ולא יתקיים בהם "החרם תחרימם" ומ"מ ריבה אותם ברמו, ללמדך שהמקצת שנשארו יש להרגם כשאר העממים (ע"פ אדרת אליהו).

יח. למען, אשר לא ילמדו אתכם לעשות, ככל תועבתם, אשר עשו לאליהם, וחסאתם לה' אלוקיכם: (ט)

למען אשר לא ילמדו, וזה נתינת טעם, מדוע "לא תחיה כל נשמה" _____

ומזה למדו שיש אופן שמותר להחיותם, באיזה אופן _____

המשך פרשת שופטים פרק כ'

איסור בל תשחית:

יט. פי תצור אל עיר ימים רבים, להלחם עליה לתפשה, לא תשחית את עצה לנדם עליו גרזן, פי ממנו תאכל, ואתו לא תכרת, פי האדם עין השדה, לבא מפניה במצור:

ימים רבים, כמה ימים במשמע: כשכתוב "ימים" _____ ואחר שכתוב גם "רבים" _____
מכאן למדו: א. שאין עושים מצור על עיירות של גויים פחות מג' ימים קודם לשבת. ב. שצריך לפתוח בשלום ב' או ג' ימים.
כי האדם עין השדה, "כי" משמש בד' לשונות: 'אם', 'שמא', 'אלא', 'משום', מה הפירוש כאן _____
לפי"ז הפסוק נאמר בלשון תמיהה, ובא לתת טעם, מדוע "לא תשחית את עצה"
באר הטעם _____

כ. רק עין אשר תדע, פי לא עין מאכל הוא, אתו תשחית וכרת, ובנית מצור, על העיר, אשר הוא עשה עמך מלחמה, עד רדתה: (פ)
עד רדתה, האם הכוונה ללשון ירידה או ללשון רידוי _____ ומה הפירוש "עד רדתה" _____

שאלות סיכום בדיני מלחמה

דברי הכהן אל העם:

- איזה כהן מדבר _____
 - היכן הוא מדבר עימם _____ ובאיזה לשון מדבר עימם _____
- אלו שאין משתתפים במלחמה:
 - מי אינו יוצא כלל (רש"י פסוק א') _____
 - מי חוזר: 1. _____ 2. _____
 - 3. _____ 4. _____
- מינוי שרי צבאות בראש העם:
 - היכן הם עומדים _____
 - ומה תפקידם 1. _____ 2. _____
- המצוה לקרוא לשלום:
 - האם נאמרה: במלחמת מצוה _____ במלחמת הרשות _____
 - כמה זמן צריכים לקרוא לשלום _____
 - מה עושים: אם שלום תענך _____ אם לא תשלים עמך _____
 - אלו זכרים יכו לפי חרב _____ ואלו מותר להחיות _____
 - ומי עוד מותר להחיות _____ ומה עושים עם כל שלל העיר _____
- דיני המצור:
 - עד איזה יום בשבוע מותר להתחיל המצור _____
 - מה מותר לעשות לאויבים בשעת המצור _____
 - איזה עץ מותר לכרות לצורך עשיית המצור _____ ואיזה אסור _____
- מלחמת מצוה (בשבעה עממין):
 - את מי צריכים להרוג _____
 - ובאלו אופנים מותר לקיים מהם: 1. (רש"י פסוק י"א) _____
 - 2. (רש"י פסוק י"ח) _____

המשך פרשת שופטים

פרק כ"א

פרשת עגלה ערופה:

א. כי ימצא חלל (אדם הרוג), באדמה, אשר ה' אלקיך נתן לך לרשתה, נפל בשדה, לא נודע מי הבהו:

ב. ויצאו זקניה ושופטיה, ומדדו אל הערים, אשר סביבת החלל:

ויצאו זקניך, למי הכוונה _____

ואיך משמע כן _____

ומדדו אל הערים אשר סביבות החלל, מאיזה מקום מודדים _____

להיכן מודדים _____ לשם מה מודדים _____

ג. והיה העיר הקרובה אל החלל, ולקחו זקני העיר ההוא, עגלת בקר, אשר לא עבד בה, אשר לא משכה בעל:

ד. והורדו זקני העיר ההוא את העגלה, אל נחל (עמק) איתן, אשר לא יעבד בו, ולא יזרע, וערפו שם את העגלה, בנחל:

אל נחל איתן, מה הפירוש "איתן" _____ דהיינו עמק שלא נעבד מעולם, שאינו ראוי לזריעה ועבודה.

וערפו, מהי עריפה _____ ובמה עושים אותה _____

כתב רש"י שהטעם הוא כדי לכפר על הריגתו של זה שלא הניחוהו לעשות פירות, דהיינו מצוות, שהם פירות האדם

לפי טעם זה, מדוע נצטוו להביא עגלה _____

ומדוע עורפים אותה בנחל איתן _____

ה. ונגשו הכהנים בני לוי, כי כם, בחר ה' אלקיך לשירתו, ולקברו בשם ה', ועל פיהם יהיה, כל ריב וכל נגע:

ו. וכל זקני העיר ההוא, הקרובים אל החלל, ירחצו את ידיהם, על העגלה הערופה בנחל:

ז. וענו ואמרו, ידינו לא שפכו (שפכה) את הדם הזה, ועינינו לא ראו:

ידינו לא שפכו, האם הכוונה שלא גרמו את מיתתו, או שהם לא רצחו אותו _____

מה הם הדברים שהיו יכולים לגרום למיתתו _____

ח. כפר לעמך ישראל, אשר פדית ה', ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל, ונכפר להם הדם:

כפר לעמך ישראל, מי אומר זאת _____

ונכפר להם הדם, האם דברים אלו הם מדברי הכהנים, או דברי התורה _____

ומה בא לומר בזה _____

ט. ואתה, תבער הדם הנקי מקרבה, כי תעשה הישר בעיני ה' (סס)

ואתה תבער, אם נמצא הרוצח לאחר עריפת העגלה, מה דינו _____

ומניין _____

סדר הבאת עגלה ערופה (רמב"ם הלכות רוצח ושמירת נפש פ"ט הל' א' - ג').

א. הרוג שנמצא נופל לארץ ולא נודע מי הכהו, מניחין אותו במקומו. ויוצאין חמשה זקנים מבית דין הגדול שבירושלים, שנאמר 'ויצאו זקניה ושופטיה', ומודדין ממנו אל הערים שסביבות החלל. אפילו נמצא בצד עיר זו, שהדבר ידוע בוודאי שהיא הקרובה, מצוה למדוד:

ב. אחר שמודדין ונודעה העיר הקרובה, קוברין את הנהרג במקומו, וחוזרין זקני ירושלים למקומן. ובית דין של אותה העיר מביאין עגלת בקר משל אנשי אותה העיר, ומורידין אותה אל נחל ששוטף בחזקה, וזהו 'איתן' האמור בתורה (ודלא כרש"י שפירש "נחל איתן" עמק קשה):

ג. ועורפין אותה שם בקופיץ מאחוריה. ובית דין של אותה העיר עם כל זקניה אפילו הם מאה, כולן רוחצין את ידיהן שם במקום עריפתה, ואומרים שם בתוך הנחל בלשון הקודש: 'ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו'. כלומר שלא בא לידינו הנהרג הזה ופטרנוהו בלא מזונות, ולא ראינוהו ופטרנוהו בלא לוויה. והכהנים אומרים בלשון הקודש: 'כפר לעמך ישראל', והולכין להן. והקדוש ברוך הוא מכפר על הדם שנאמר 'ונכפר להם הדם':

המשך פרשת שופטים פרק כ"א

סדר עשיית עגלה ערופה

לשון הפסוקים	מי עושים/אומרים זאת (סנהדרין, זקני העיר, כהנים)
ומדדו אל הערים אשר סביבות החלל	
ולקחו... והורידו... וערפו שם את העגלה בנחל	
ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל	
ידינו לא שפכה את הדם הזה וגו'	
כפר לעמך ישראל אשר פדית וגו'	

דברי ספר החינוך על מצות כל תשחית

(מצוה תקכ"ט)

שורש המצוה ידוע, שהוא כדי ללמד נפשנו לאהוב הטוב והתועלת ולהדבק בו. ומתוך כך תדבק בנו הטובה, ונרחיק מכל דבר רע ומכל דבר השחתה. וזהו דרך החסידים ואנשי מעשה: אוהבים שלום, ושמחים בטוב הבריות, ומקרבים אותן לתורה, ולא יאבדו אפילו גרגיר של חרדל בעולם, וייצר עליהם בכל אבדון והשחתה שיראו, ואם יוכלו להציל יצילו כל דבר מהשחית, בכל כוחם. ולא כן הרשעים אחיהם של מזיקים, שמחים בהשחתת עולם, והמה משחיתים את עצמם, במידה שאדם מודד בה מודדין לו. כלומר, בה הוא נדבק לעולם, וכעניין שכתוב (משלי יז, ה) "שִׁמַח לְאִיד לֹא יִנְקָה" (פירוט, השמח בתקלת חבירו, לא ינקה מן הרע) והחפץ בטוב ושמח בו, נפשו בטוב תלין לעולם, זה ידוע ומפורסם.

סיכום המצוות בפרשת שופטים ע"פ ספר החינוך (מפרק י"ח פסוק י', עד סוף הפרשה)

מניין המצוה	מצות	המצוה	כתוב את לשון הפסוק
תקי	לא תעשה	שלא לקסם	פרק י"ח פסוק י'
תקיא	לא תעשה	שלא לכשף	שם
תקיב	לא תעשה	שלא לחבר חבר	שם פסוק י' - י"א
תקיג	לא תעשה	שלא לשאול בבעל אוב	שם
תקיד	לא תעשה	שלא לשאול בידעוני	שם
תקטו	לא תעשה	שלא לדרוש אל המתים	שם
תקטז	עשה	מצוה לשמוע אל נביא האמת	שם פסוק ט"ו
תקיז	לא תעשה	שלא להתנבא בשקר	שם פסוק כ'
תקיח	לא תעשה	שלא להתנבא בשם עבודה זרה	שם
תקיט	לא תעשה	שלא נירא מהריגת נביא השקר	שם פסוק כ"ב
תקכ	עשה	מצוה להכין שש ערי מקלט	פרק י"ט פסוק ב'
תקכא	לא תעשה	שלא לחוס על הרוצח	שם פסוק י"ג
תקכב	לא תעשה	שלא להסיג גבול	שם פסוק י"ד
תקכג	לא תעשה	שלא יקום דבר העדות בעד אחד	שם פסוק ט"ו
תקכד	עשה	לעשות לעד זומם כאשר זומם	שם פסוק י"ט
תקכה	לא תעשה	שלא לערוץ ולפחד במלחמה	פרק כ' פסוק ג'
תקכו	עשה	מצוה למשוך כהן למלחמה	והיה כקרבן אל המלחמה ונגזר הכהן ודבר אל העם וזו שם פסוק ב'
תקכז	עשה	לשלח שלום לערים שצרים עליהן	שם פסוק י'
תקכח	לא תעשה	שלא להחיות נשמה משבעה עממין	שם פסוק ט"ז
תקכט	לא תעשה	שלא להשחית אילני מאכל	שם פסוק י"ט
תקל	עשה	לערוף את העגלה בנחל	כי ימצא חלל בארמה וזו נפל גשמה לו נודע מי הכהו וזו פרק כ"א פסוק א'
תקלא	לא תעשה	שלא לעבוד ולזרע באותו קרקע	אשר לא יעזב לו ולא יזרע שם פסוק ד'